

ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА

УДК (477)304.33:330.3

Грицаєнко Г.І., к. е. н., доцент
Таврійський державний агротехнологічний університет
gritsaenkogi@gmail.com

СОЦІАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ: СУТНІСТЬ, СТАН ТА ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ НА СЕЛІ

Анотація. Надане визначення соціальних інвестицій як таких, що спрямовуються на розвиток об'єктів соціального середовища, до основних об'єктів якого віднесено соціальну інфраструктуру, соціальні стандарти, а також людський та соціальний капітал. Визначені сучасний стан та пріоритетні напрями соціального інвестування на селі.

Ключові слова: соціальні інвестиції, соціальне середовище, соціальна інфраструктура, соціальні стандарти, людський капітал, соціальний капітал, рівень та якість життя населення

JEL code classification: Q 10, H 55, I 38

Gritsaenko G.I., Ph.D. in Economics, assistant professor
Tavriya State Agrotechnological University
gritsaenkogi@gmail.com

SOCIAL INVESTMENT: THE NATURE, CONDITION AND PECULIARITIES OF IMPLEMENTATION IN THE COUNTRYSIDE

Abstract. The main objective of the article is to determine the essence of social investments, their status and peculiarities of implementation in the countryside. Based on the development of scientific sources, it was concluded that social investments are directed towards the development of social media objects. The main objects of the social environment include social infrastructure, social standards, as well as human and social capital.

On the basis of the analysis of the status of the social infrastructure of the village, it was proposed to perform the tasks set out in the Action Plan for the Implementation of the Concept for the Development of Rural Areas, and the need for significant amounts of social investments was indicated.

One of the most important social standards is the income level of the population. We analyze the dynamics of the share of labor costs in the costs of agricultural production and services in agricultural enterprises of various organizational and legal forms of management in the Zaporozhye region. It is concluded that the incomes of the rural population are significantly behind the growth of production costs, which ultimately adversely affects the living standards of the rural population.

We analyze the indicators, which together with many other factors create conditions for the formation and development of human capital. The development of human capital, which is capable of generating income as a result of the intensification of innovation, itself requires significant investments that are rightfully attributed to social investment.

Formation of social capital of the village will contribute to the creation of united territorial communities. At the national level, development and implementation of state policies aimed at higher productivity and employment, better indicators of health, social integration, and higher quality of life of the population are needed. At the international level, a well-founded strategy for the effective interaction of international donors and government structures is needed.

Key words: social investments, social environment, social infrastructure, social standards, human capital, social capital, level and quality of life of the population.

Постановка проблеми. В теперішній час внаслідок трансформаційних змін посилюються соціально орієнтовані тенденції у роз-

витку економічних систем. Реалізація пріоритетів соціальної відповідальності, вплив на рівень та якість життя населення визначають

провідну роль соціальних інвестицій у суспільстві, чим й обумовлена актуальність дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми соціальних інвестицій висвітлені у наукових працях таких дослідників, як О. Веретенникова, К. Волошук, З. Галушка, В. Кужель, Л. Мельничук, В. Надрага, О. Черних, Б. Язлюк та багатьох інших. Незважаючи на значну кількість публікацій з даної проблеми, недопрацьованими залишаються питання сутності соціальних інвестицій, їх стану та особливостей здійснення на селі.

Постановка завдання. Головною метою статті є визначення сутності поняття «соціальні інвестиції», дослідження їх сучасного стану та характерних рис здійснення на селі.

Виклад основного матеріалу. Соціальні інвестиції покликані вирішувати існуючі проблеми розвитку економіки, серед яких основними є: стрімке збільшення потоку міграції, скорочення кількості робочих місць, зменшення реальних доходів та погіршення якості життя населення тощо.

Необхідно зазначити, що соціальна сфера, як об'єкт інвестування, є не дуже привабливою для потенційних інвесторів внаслідок низької окупності вкладень. На наш погляд, такий підхід інвесторів є недалекоглядним. Погоджуємось з думкою Г. Бонолі, який стверджує: «Перспектива соціальних інвестицій спрямована на підтримку іншої економіки, ніж після 1945 року, економіки, заснованої на знаннях. У цій новій економіці знання вважаються рушійною силою продуктивності та економічного зростання. Таким чином, економіка, заснована на знаннях, спирається на кваліфіковану та гнучку робо-

чу силу, яка може легко адаптуватися до потреб економіки, що постійно змінюються, але є також двигуном цих змін. Перспектива соціального врядування так само спрямована на модернізацію післявоєнної держави загального добробуту з тим, щоби звертати увагу на нові соціальні виклики та змінювати структуру потреб сучасних суспільств, таких як одиночне батьківство, необхідність поєднувати роботу та сім'ю, відсутність безперервної кар'єри, більш нестабільні форми договорів і володіння низькими або застарілими навичками» [19]. Тобто, сьогодні одним з головних чинників розвитку економіки стають соціальні інвестиції.

К. Волошук [2], З. Галушка [3] при визначенні сутності соціальних інвестицій визнають їх як вкладення ресурсів в об'єкти соціального середовища з метою поліпшення якості життя людей. В. Кужель [9], Л. Мельничук [10], Б. Язлюк [17], Н. Морел, Б. Палієр та Й. Палме [20] наголошують на головній меті соціальних інвестицій: інвестуванні в розвиток людського капіталу. Як інструмент реалізації соціально-орієнтованого бізнесу пропонують визначати соціальний капітал І. Гришова й Т. Шабатура [8], О. Черних [16]. На загальносуспільному значенні соціальних інвестицій акцентують увагу О. Веретенникова [1] і В. Надрага [11]. На основі опрацювання багатьох наукових джерел можна стверджувати, що соціальними є інвестиції, які спрямовуються на розвиток об'єктів соціального середовища. Основними об'єктами соціального середовища є соціальна інфраструктура, соціальні стандарти та людський і соціальний капітал (рис. 1).

Рис. 1. Основні об'єкти соціальних інвестицій

Джерело: складено автором на основі власних досліджень

Об'єкти соціальної інфраструктури, відповідно до «Тимчасового переліку об'єктів, які відносяться до соціальної сфери» [14], поділяються на групи: житлово-комунальне господарство та побутове обслуговування населення; охорона здоров'я, фізична культура та соціальне забезпечення; народна освіта; культура і мистецтво. Їх головним призначенням є задоволення фізіологічних, духовних та інтелектуальних потреб людини. На жаль, економічні та соціальні проблеми, з якими зіткнулася країна в останні роки, призвели до погіршення стану мережі закладів соціальної інфраструктури в цілому. Особливо гостро це відчувається на селі. За даними Державної служби статистики України зменшилось загальне забезпечення сільських населених пунктів об'єктами соціальної сфери. Так, за 2006-2013 рр. (дані останніх спостережень) на 11,7% скоротилась кількість діючих за призначенням шкіл, на 70,1% – лікарень, на 8,2% – фельдшерсько-акушерських пунктів. Кількість сільських населених пунктів, на території яких знаходилися бібліотеки, клуби або будинки культури, кіноустановки, зменшилась на 2,8%, 1,3% та майже в 3,0 рази відповідно. Значна кількість будівель соціальної сфери вимагає капітального ремонту або знаходиться в аварійному стані (1,5% дитячих дошкільних навчальних закладів, 0,7% шкіл, 4,5% клубів та будинків культури, 1,2% бібліотек, 4,2% будинків побуту, 8,5% лазень, 0,1% торговельних закладів, 0,5% спортивних споруд, відповідно) [15].

У Плані заходів з реалізації «Концепції розвитку сільських територій» [12] у межах розвитку об'єктів соціальної інфраструктури села з метою підвищення якості життя сільського населення заплановано забезпечення функціонування амбулаторій у кількості відповідно до встановлених нормативів забезпеченості мережею амбулаторій – підрозділів центрів первинної медичної (медико-санітарної) допомоги; оновлення матеріальної бази функціонуючої мережі спортивних споруд на селі; покращання транспортно-експлуатаційного стану доріг загального користування місцевого значення, вулиць і доріг сільських населених пунктів; відновлення функціонування закладів культури; віднов-

лення культурної та історичної спадщини територіальних громад села, селища; відновлення та модернізація інженерних мереж та водоочисних споруд, забезпечення сільського населення питною водою належної якості; підтримка створення та діяльності сільських центрів з надання житлово-комунальних послуг та підвищення рівня надання таких послуг. Безумовно, для реалізації поставлених завдань необхідні значні обсяги соціальних інвестицій.

Дієвим шляхом вирішення проблем фінансування відновлення існуючих та створення нових об'єктів соціальної інфраструктури, на наш погляд, є створення об'єднань територіальних громад (ОТГ). Станом на 10 травня 2018 р. в Україні сформовано 731 ОТГ, у результаті чого за рахунок фінансової децентралізації доходи місцевих бюджетів з 68,6 млрд. грн. у 2014 р. зросли до 192,7 млрд. грн. у 2017 р. (або в 2,8 рази) та плануються у 2018 р. у розмірі 231 млрд. грн. (за прогнозом Міністерства фінансів України). При цьому розмір державної фінансової підтримки розвитку громад та розбудови інфраструктури з 0,5 млрд. грн. в 2014 р. збільшився до 16,1 млрд. грн. у 2017 р. (або в 32,2 рази) та планується у 2018 р. зрости до 19,37 млрд. грн. Вважаємо, що доходи місцевих бюджетів і кошти державної фінансової допомоги можуть стати джерелом необхідних соціальних інвестицій на селі.

Соціальні стандарти повинні відповідати державним соціальним стандартам, встановленим законами, іншими нормативно-правовими актами соціальним нормам і нормативам або їх комплексу, на базі яких визначаються рівні основних державних соціальних гарантій [13]. Державні соціальні стандарти визначаються у сферах: доходів населення, соціальних послуг, житлово-комунального обслуговування, транспортного обслуговування та зв'язку, охорони здоров'я, забезпечення навчальними закладами, обслуговування закладами культури, обслуговування закладами фізичної культури та спорту, побутового обслуговування, торгівлі та громадського харчування. Тобто, у більшості випадків вони тісно пов'язані зі станом та розвитком соціальної інфраструктури. Але особливої уваги, на наш погляд, заслу-

гове рівень доходів населення. Нами проаналізована динаміка частки витрат на оплату праці у витратах на виробництво продукції сільського господарства та послуг у сільськогосподарських підприємствах різних організаційно-правових форм господарювання в Запорізькій області (табл. 1).

Аналіз даних таблиці 1 свідчить про те, що частка витрат на оплату праці у витратах на виробництво продукції сільського госпо-

дарства у сільськогосподарських підприємствах Запорізької області у 2016 р. має великий діапазон – від 1,7% у ПП «Агротех» до 12,0% у ДПДГ «Широке», причому у більшості підприємств спостерігається тенденція до зниження цього показника. Так, у ДПДГ «Широке» цей показник за 2014-2016 рр. знизився на 3,6 в.п., у ПП «Агротех» – на 1,9 в.п., у ФГ «Мрія 1991» – на 1,5 в.п.

Таблиця 2

Динаміка частки витрат на оплату праці у витратах на виробництво продукції сільського господарства та послуг у сільськогосподарських підприємствах Запорізької області

Показники	2014	2015	2016	2016 до 2014, %
ДП ДГ «Широке» Донецької державної сільськогосподарської дослідної станції НААНУ				
витрати на виробництво продукції сільського господарства і послуг, тис. грн.	19509	22203	37258	191,0
витрати на оплату праці, тис. грн.	3041	3656	4465	146,8
витрати на оплату праці до витрат на виробництво продукції сільського господарства і послуг, %	15,6	16,5	12,0	x
ТОВ «Агрофірма Україна»				
витрати на виробництво продукції сільського господарства і послуг, тис. грн.	12922,7	18617	21088	163,2
витрати на оплату праці, тис. грн.	977,4	1127	2158	220,8
витрати на оплату праці до витрат на виробництво продукції сільського господарства і послуг, %	7,6	6,1	10,2	x
ФГ «Мрія 1991»				
витрати на виробництво продукції сільського господарства і послуг, тис. грн.	1915,4	2551	3334,3	174,1
витрати на оплату праці, тис. грн.	84,9	87	97,5	114,8
витрати на оплату праці до витрат на виробництво продукції сільського господарства і послуг, %	4,4	3,4	2,9	x
ПП «Агротех»				
витрати на виробництво продукції сільського господарства і послуг, тис. грн.	1535,6	1819,2	2510,6	163,5
витрати на оплату праці, тис. грн.	55,4	31,5	43,5	78,5
витрати на оплату праці до витрат на виробництво продукції сільського господарства і послуг, %	3,6	1,7	1,7	x

Джерело: розраховано автором на основі даних Звітів про основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств (форма №50-с2)

По Україні частка витрат на оплату праці у витратах на виробництво продукції сільського господарства та послуг знизилася з 7,2% у 2014 р. до 5,5% у 2015 та 2016 рр. (тобто на 1,7 в.п.). На наш погляд, є підстави

констатувати, що доходи сільського населення суттєво відстають від зростання виробничих витрат (і, як наслідок, від цін на продукти харчування).

Людський капітал – це соціально-

економічна категорія, яка характеризує систему суспільних відносин у процесі створення нової вартості, вираженої у формі певних запасів знань, вмінь, навичок, здоров'я, мотивацій, досвіду, власних якостей, що сприяють підвищенню продуктивності праці та рівню доходів суб'єкта, а також покращанню добробуту населення та людському розвитку в цілому [18, с. 73, 74]. Саме люд-

ській капітал сприяє інноваційному розвитку, дозволяє вирішувати численні соціально-економічні проблеми, тому питання його формування та підвищення його якості набуває особливої актуальності у сільському господарстві та на селі. У таблиці 2 наведені показники, які, з нашої точки зору, разом з багатьма іншими чинниками створюють умови формування та розвитку людського капіталу.

Таблиця 2

Соціально-економічні умови розвитку людського капіталу

Показник	2014	2015	2016	2016 до 2014, %
Облікова кількість штатних працівників, усього, тис. осіб	9022,4	8204,8	8088	89,6
у т.ч. жінки	4996,6	4603,6	4530,6	90,7
Облікова кількість штатних працівників сільського господарства, тис. осіб	401,1	376,7	368,4	91,8
у т.ч. жінки	136,9	126	122,2	89,3
Частка штатних працівників сільського господарства у загальній кількості штатних працівників, %	4,4	4,6	4,6	x
у т.ч. жінки	2,7	2,7	2,7	x
Кількість зареєстрованих безробітних, всього, тис. осіб	512,2	490,8	390,8	76,3
у т.ч. у сільському, лісовому та рибному господарствах	112,6	102,9	90,9	80,7
Частка зареєстрованих безробітних у сільському, лісовому та рибному господарствах до загальної кількості, %	22,0	21,0	23,3	x
Нарахована середньомісячна заробітна плата штатного працівника, усього, грн.	3480	4195	5183	148,9
у сільському господарстві	2476	3140	3916	158,2
Відношення нарахованої середньомісячної заробітної плати штатного працівника сільського господарства до відповідного показника в середньому по Україні, %	71,1	74,9	75,6	x
Відношення нарахованої середньомісячної заробітної плати штатного працівника сільського господарства до прожиткового мінімуму працездатного населення, %	203,3	247,1	182,1	x

Джерело: розраховано за даними Державної служби статистики України

Аналіз соціально-економічних умов розвитку людського капіталу свідчить про те, що за 2014-2016 рр. спостерігається скорочення облікової чисельності штатних працівників, як в цілому в Україні, так і в сільському господарстві. Незважаючи на збільшення нарахованої середньомісячної заробітної плати штатного працівника у сільському господарстві (за 2014-2016 рр. на 58,2%), її розмір суттєво відстає від загальноукраїнського рівня. Крім цього, більше ніж п'ята час-

тина всіх зареєстрованих безробітних спостерігається саме у сільському, лісовому та рибному господарствах. Вважаємо, що все це свідчить про повільність впровадження реформ і справжніх ринкових перетворень.

У Запорізькій області з метою підвищення рівня оплати праці, вирішення проблем зайнятості населення, соціального захисту працюючих 20 червня 2017 р. укладено Територіальну угоду між Запорізькою облдержадміністрацією, Запорізькою обласною феде-

рацією роботодавців та Запорізькою обласною радою профспілок на 2017-2020 рр. Ключовими кроками реалізації її положень є підвищення рівня середньої номінальної заробітної плати по області до 8512,5 грн. у 2018 р., скорочення заборгованості з виплати заробітної плати, забезпечення показника рівня безробіття не вище 10,1 %, боротьба з нелегальною зайнятістю населення, зниження рівня травматизму тощо. Вважаємо, що це – реальні шляхи соціального інвестування у людський капітал.

Соціальний капітал – це сукупність здатних приносити дохід зв'язків та соціально-економічних відносин, які виникають у певній соціальній мережі на основі існуючих норм та довіри [4, с. 61]. Вважаємо, що в розвитку соціального капіталу села значна роль належить освіті, у тому числі вищій освіті, та вихованню [6]. Стимулом для потенційних корпоративних соціальних інвесторів могли б бути податкові пільги, а саме: віднесення витрат бізнесу на соціальні програми до переліку витрат, що знижують базу оподаткування податку на прибуток. Формуванню

соціального капіталу села сприятиме створення об'єднаних територіальних громад [5, 7]. На національному рівні необхідні розробка та реалізація державної політики, спрямованої на більш високу продуктивність та зайнятість, покращання показників здоров'я, соціальну інтеграцію, вищу якість життя населення. На міжнародному рівні необхідне вироблення обґрунтованої стратегії ефективної взаємодії міжнародних донорів та урядових структур.

Висновки. Багаторічне відставання сільського господарства від інших сфер економічної діяльності, занепад соціальної інфраструктури села призвели до різкого погіршення рівня та якості життя сільських жителів. Інструментом позитивних змін є соціальні інвестиції, реалізація яких потребує ефективної взаємодії міжнародних організацій, урядових структур, представників бізнесу і громадянського суспільства в цілому. Це є перспективою подальших наукових досліджень, які матимуть вагоме значення для реалізації структурних реформ та забезпечення сталого розвитку України в цілому.

Список літератури:

1. Веретенникова О. Інститут соціального інвестування: сутнісні ознаки та функціональний прояв у світлі поглядів класиків економічної теорії. Вчені записки університету «КРОК». Серія : Економіка. 2013. Вип. 33. С. 11–17;
2. Волощук К. Характеристика інтелектуальних і соціальних складових інноваційно-інвестиційного потенціалу агропромислових підприємств. Збірник наукових праць Подільського державного аграрно-технічного університету. 2013. Вип. 21. С. 117–122;
3. Галушка З. Соціальні інвестиції підприємств як інструмент соціальної відповідальності бізнесу. Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. 2012. Вип. 1. С. 193–198;
4. Грицаєнко М. Сутність соціального капіталу та його особливості в аграрній сфері. Економіка АПК. 2018. №1. С. 60–65;
5. Грицаєнко М. Місце соціального капіталу в формуванні та об'єднанні територіальних громад. Бізнес Інформ. 2017. № 8. С. 116–123;
6. Грицаєнко М. Роль ВНЗ у формуванні соціального капіталу регіону. Економіка та суспільство. 2017. Вип. 8. С. 129–136;
7. Грицаєнко М. Соціальний капітал територіальних громад та їх об'єднань. Електронне наукове видання з економічних наук «Modern Economics». 2017. № 4. С. 63–74. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/social-capital-of-territorial-communities-and-their-associations/>;
8. Гришова І., Шабатура Т. Соціальні інвестиції як інструмент реалізації соціально-орієнтованого бізнесу. Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія : Економіка і менеджмент. 2014. Вип. 4. С. 183–186;
9. Кужель В. Соціальна політика та соціальні інвестиції підприємств агропродовольчої сфери. Економічний форум. 2015. № 1. С. 286–294;
10. Мельничук Л. Сутність та значення соціальних інвестицій. Глобальні та національні проблеми економіки. 2016. Вип. 11. С. 434–437;
11. Надрага В. Теоретичні аспекти фінансування соціальних інвестицій. Фінанси України. 2014. № 2. С. 70–78;
12. План заходів з реалізації Концепції розвитку сільських територій : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 19 липня 2017 р. № 489-р. Дата оновлення: 19.07.2017. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/489-2017-%D1%80> (дата звернення: 15.02.2018);
13. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії : Закон України від 05 жовтня 2000 року № 2017-111. Дата оновлення: 07.04.2012. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2017-14> (дата звернення: 15.02.2018);
14. Про пільги по податку на добавлену вартість : Лист Міністерства України у справах будівництва і архітектури та Головної державної податкової інспекції України за погодженням з Міністерством економіки України від 08 квітня 1993 року № 35-41/95. Дата оновлення: 21.01.1997. URL: http://uazakon.com/documents/date_52/pg_ifncwd.htm (дата звернення: 15.02.2018);

15. Соціально-економічне становище сільських населених пунктів України : статистичний збірник / Відповід. за вип. О. Кармазіна. Державна служба статистики України. 2014. 187 с.;
16. Черних О. Сутність та значення політики соціальних інвестицій в діяльності підприємств. Економічний вісник Національного гірничого університету. 2008. № 1–2. С. 80–86;
17. Язлюк Б. Фундаментальні та прикладні економічні механізми підприємств при реалізації соціальних інвестицій як основа інноваційного розвитку держави. Економічний аналіз. 2014. Т. 18. № 2. С. 280–285;
18. Ящук Т. Сутність концепції людського капіталу. Сталий розвиток економіки. 2013. № 4 (21). С. 71–75;
19. Bonoli G. The politics of the new social policies. Providing coverage against new social risks in mature welfare states. Policy and Politics. 2005. vol. 33 (3). pp. 431–449;
20. Morel N., Palier B., Palme J. A European social investment strategy? Perspectives on Europe. 2011. vol. 41 (2). pp. 40–46.

References:

1. Veretennykova, O. (2013) Instytut sotsialnoho investuvannia: sutnisni oznaky ta funktsionalnyi proiav u svitli pohliadiv klasykiv ekonomichnoi teorii [Institute of Social Investments: internal signs and functional manifestation in the light of the views of the classics of economic theory]. Vcheni zapysky universytetu «KROK». Seriya : Ekonomika, no. 33, pp. 11–17;
2. Voloshchuk, K. (2013) Kharakterystyka intelektualnykh i sotsialnykh skladovykh innovatsiino-investytsiinoho potentsialu ahropromyslovykh pidpriemstv [Characteristics of the intellectual and social components of innovation and investment potential of agroindustrial enterprises]. Zbirnyk naukovykh prats Podilskoho derzhavnoho aharno-tekhnichnoho universytetu [Collection of scientific works of the Podilsky state agricultural and technical university], no. 21, pp. 117–122;
3. Halushka, Z. (2012) Sotsialni investytsii pidpriemstv yak instrument sotsialnoi vidpovidalnosti biznesu [Social investment of enterprises as an instrument of social responsibility of business]. Visnyk Chernivetskoho torhovelno-ekonomichnoho instytutu. Ekonomichni nauky [Bulletin of the Chernivtsi Trade and Economic Institute. Economic sciences], 2012, no. 1, pp. 193–198;
4. Hrytsaienko, M. (2018) Sutnist sotsialnoho kapitalu ta yoho osoblyvosti v ahrohnii sferi [Essence of social capital and its features in the agrarian sector]. Ekonomika APK [Economy of the agroindustrial complex], 2018, no. 1, pp. 60–65;
5. Hrytsaienko, M. (2017) Mistse sotsialnoho kapitalu v formuvanni ta obiednanni terytorialnykh hromad [Place of social capital in the formation and association of territorial communities]. Biznes Inform [Business Inform], no. 8, pp. 116–123;
6. Hrytsaienko, M. (2017) Rol VNZ u formuvanni sotsialnoho kapitalu rehionu [The role of the university in the formation of the social capital of the region]. Ekonomika ta suspilstvo [Economics and Society], no. 8, pp. 129–136;
7. Gritsaenko, M. (2017) Social capital of territorial communities and their associations. Modern Economics, no. 4. Available at: <https://modecon.mnau.edu.ua/social-capital-of-territorial-communities-and-their-associations/> (Accessed 25 January 2018);
8. Hryshova, I. (2014) Sotsialni investytsii yak instrument realizatsii sotsialno-orientovanoho biznesu [Social investments as an instrument for the realization of socially-oriented business]. Visnyk Sumskoho natsionalnoho ahrochnoho universytetu. Seriya : Ekonomika i menedzhment [Visnyk of Sumy National Agrarian University. Series: Economics and Management], no. 4, pp. 183–186;
9. Kuzhel, V. (2015) Sotsialna polityka ta sotsialni investytsii pidpriemstv ahroprodovolchoi sfery [Social policy and social investments of enterprises in the agricultural sphere]. Ekonomichnyi forum [Economic Forum], no. 1, pp. 286–294;
10. Melnychuk, L. (2016) Sutnist ta znachennia sotsialnykh investytsii [The essence and importance of social investment]. Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky [Global and national problems of the economy], no. 11, pp. 434–437;
11. Nadraha, V. (2014) Teoretychni aspekty finansuvannia sotsialnykh investytsii [Theoretical aspects of financing social investments], Finansy Ukrainy [Finance of Ukraine], no. 2, pp. 70–78;
12. Cabinet of Ministers of Ukraine (2017) Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine “Action Plan for Implementation of the Concept of Rural Development”, available at: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/489-2017-%D1%80> (Accessed 25 January 2018);
13. The Verkhovna Rada of Ukraine (2000) The Law of Ukraine “On State Social Standards and State Social Guarantees”, available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2017-14> (Accessed 25 January 2018);
14. Ministry of Ukraine for Construction and Architecture, Main State Tax Inspection of Ukraine, Ministry of Economy of Ukraine (1993) Letter “On benefits for value added tax”, available at: http://uazakon.com/documents/date_52/pg_ifncwd.htm (Accessed 25 January 2018);
15. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2014) Sotsialno-ekonomichne stanovyshe silskykh naselenykh punktiv Ukrainy : statystychnyi zbirnyk [Socio-economic situation of rural settlements of Ukraine: statistical collection] Kyiv: State Statistics Service of Ukraine;
16. Chernykh, O. Sutnist ta znachennia polityky sotsialnykh investytsii v diialnosti pidpriemstv [Essence and importance of the policy of social investments in the activities of enterprises]. Ekonomichnyi visnyk Natsionalnoho hirnychoho universytetu [Economic Bulletin of the National Mining University], 2008, no. 1–2, pp. 80–86;
17. Iazliuk, B. (2014) Fundamentalni ta prykladni ekonomichni mekhanizmy pidpriemstv pry realizatsii sotsialnykh investytsii yak osnova innovatsiinoho rozvytku derzhavy [Fundamental and applied economic mechanisms of enterprises in the realization of social investments as the basis for the innovative development of the state]. Ekonomichnyi analiz [Economic Analysis], no.18, pp. 280–285;
18. Iashchuk, T. (2013) Sutnist kontseptsii liudskoho kapitalu [Essence of the concept of human capital]. Stalyi rozvytok ekonomiky [Sustainable development of the economy], no. 4 (21), pp. 71–75;
19. Bonoli, G. (2015) The politics of the new social policies. Providing coverage against new social risks in mature welfare states. Policy and Politics, vol. 33 (3). pp. 431–449;
20. Morel, N., Palier, B., Palme, J. (2011) A European social investment strategy? Perspectives on Europe, vol.41(2), pp.40-46.